

82/562071

GÜLNARA IBRAGIMOVA

JAQSÍLIQ ET- DÁRYAGÁ TASLA

UOK 821.512.121-053.2 **G. Ibragimova. «Jaqsılıq et—däryaga tasla»** (*Kishi häm orta jastağı mektep oqıwshıları ushın*). «Bilim» baspası, 2018-jıl, 32 bet.

KBK 5. Qar
I-14

UOK 821.512.121-053.2
KBK 5. Qar
I-14

Gúlnara Ibragimovanın balalarga arналған qosıqlarında häzirgi rawajlanıp baratırған дәwirimizdin balalarının oy-sezimleri häm ishki dünyasınıń nazik qubılısları ashıp beriledi.

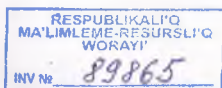
«Jaqsılıq et—däryaga tasla» atlı hind anızı tiykarında jazılған erteк-poemasında balalardıń jaqsılıq ne ekenligin túsiniwi ushın baғdar berilgen.

Shayıranın shıǵarmaları úlken tarbiyalıq ahmiyetke iye.

Pikir bildiriwshiler:

K.Allambergenov — *filologiya ilimleriniń doktori, professor;*

G.Dawletova — *shayır, Jazıwshılar awqamınıń aǵzası.*

ISBN 978-9943-4447-0-6

© G. Ibragimova, 2018

© «Bilim» baspası, 2018.

«JAQSILIQ ET — DARYAĞA TASLA»

(*Ertek-poema*)

Jaqsılıq et — daryaga tasla, balıq
biler, balıq bilmese — xalıq biler.

*Shıǵıs xalıqları arasında
keñ tarqalǵan naqıl.*

Erte, erte, erterekte,
Alıs Hindstan tárepte,
Bir patshalıq bolıp ótken,
Sonıń hikayatı eken.

Húkimdardıń miyrasxorı,
Jónsiz bolıptı oǵırı.
Bet alısın jaman kórip,
Xalıq tiksiniп qalǵan eken.

Erteń bir kún dáwrán kelse,
Bul zalım eldi biylese,
Basımızda sınar gúze,
Dep el-jurtı qorqadı eken.

Jazdıń bir ıssı kúنینde,
Sayabanlı aq kúymede,

Shahzada shan-shâwket penen,
Shomılıwğa bargan eken.

Bargan jeri Gangtıń boyı,
Ağıp atır jerdi oyıp,
Xızmetkerler pâyik bolıp,
Suwğa alıp túsken eken.

Miyrasxordıń ábes jeri,
Júziw bilmey ósken edi.
Hárne kewli kúsegeni,
Buyırıq penen bájay eken.

Uzap Gangtıń jaǵasınan,
Bardı suwdıń ortasına.
Aǵısı qattı orasan,
Boy bermestey tereń eken.

Dúrresi túspeş qolınan,
Sál nársege dúrre urǵan,
Shahzadanıń tutımınan,
Bári ıǵır bolǵan eken.

«Batıp ketti qollarıń, — dep, —
Nege bum qılmadıń, — dep, —
Nege tayın turmadıń?», — dep,
Qattı biyzar qılǵan eken.

Kândur qudanın qúdireti,
Jaz kúnin bılağay etti,
Bir qara bult kelip jetti,
Tas tóbede turgan eken.

Samal esti, dawıl turdı,
Kem-kemnen kún qutırdı,
Bir-birewdi kórmes boldı,
Hâpзамatta bolğan eken.

Shahzada qorqıp janınan,
Dúrre urdı qullarına:
«Bar-â!» — dep olar zalımğa,
Suwğa taslap qashqan eken.

Oylamağan awhal boldı,
Kózine dúnya tar boldı,
Taxt âdira qalar boldı,
«Wah, Yalganshı!» — degen eken.

Gâ suw jutıp, gâ shaqalıp,
Batıp-shúmip, way-way salıp,
Patsha ulı kete bardı,
Haq peylinen tapqan eken.

«Qar jawdı — iz basıldı», — dep,
Bul mákan bizden qaldı, — dep,

Xızmetkerler bir-ekilep,
Tum-tusqa taragan eken.

Órlew betten bir kópirdi,
Suw ıgızıp keler edi.
Sol kópirdiń bir bórenin,
Shahzada qarmagan eken.

Onnan burın bul ağashqa,
Bir toǵay dawıdan qashqan.
Bir tıshqan jawınnan qashqan,
Jarmasıp alǵan eken.

Bir bórenniń káramatı,
Úshewi hám pana taptı,
Shıqpas janga sebep taptı,
Quda ráhim qılǵan eken.

Biri-birinen ábiger,
Kete berdi bul ğarıpler,
Bir bóren bolıp sebepker,
Aldı neǵaybıl eken.

Ígip júrgen paqırlardı,
Bir shopannıń kózi shaldı,
Bórendi shıǵarıp aldı,
Gamxorshısı bolǵan eken.

Shatpasının tōrin berdi,
Ūsti-basların keptirdi,
Kim xor, kim āziyz demedi,
Xızmeti teñ bolgan eken.

Kimge pisken, kimge shiyki,
Qorek berdi, jan endirdi,
Bul ūshi esin jāmledi,
Til kālamğa kelgen eken.

Qonaqlarğa dārman endi,
Dawıl tınıp, kún jōnlendi,
Shopangā olar jūzlendi,
Raxmetin aytqan eken.

«Shopanım, haqdur ıqlasın,
Uzaq bolsın ōmir jasın,
Tāñirim seni jarılqasın», —
Dep tıshqan söylegen eken.

«Tawlardın bir ūñgirinde,
Ġāziynem bar ōzim bilgen,
Mútājlik shekken küninde,
Keregin al», — degen eken.

Murtınan tal julıp berdi,
«Usını otqa tut, — dedi,

Nışanım buldur, kút», — dedi,
Wâde solay bolğan eken.

Torgay ayttı: «Kôpdur meniñ
Ağalarım-inilerim,
Bir-bir dânnen telegindi,
Toltıramız», — degen eken.

Bir pâr julıp qanatınan,
Ol shopanga etti inam:
«Usını otqa tutqanıñda,
Men kelermen», — degen eken.

Shahzadaga nâwbet jetti,
Miyrimsiz edi kelbeti,
Til ushınan wâde etti,
Tâwbege kelmegen eken.

Ayttı: «Shah ulı bolaman,
Mıqlı sarpaydan jabaman,
Saraydın esigi sağan,
Mudam ashıq», — degen eken.

Shiyrin-shiyrin wâde boldı,
Barlıq gâpler tamam boldı,
Úshewi ketermen boldı,
Jolga rawan bolğan eken.

Aradan kôp kûnler ôtti,
Shopan bir kûn qıyal etti,
Sınamaqqa qarar etti,
Kim wâdede turgan eken.

Dalanıraq jerge bardı,
Shaqmaq tasına toz saldı,
Tishqannıñ tal murtın aldı,
Otqa tutıp turgan eken.

Kirpik qağıp úlgermedi,
Tishqan shıqtı jerdi gewlep,
«Amanatın mende», — dedi,
Qol qawsırıp turgan eken.

Shopan ayttı: «Isenemen,
Wâdeñde turgan ekenseñ,
Olay-bulay bola ketse,
Qâterjâmmen», — degen eken.

Tishqandı uzatıp saldı,
Togayıraq jerge bardı.
Pârdi otqa tutıp aldı,
Torgaydı paylağan eken.

Torgay pırlap ushıp keldi:
«Ha, ne boldı, ağa? — dedi, —
Kórset, — dedi, — telegiñdi», —
Wâdege opalı eken.

Shopan ayttı: «İğbalım bar,
Sawap istiñ kamalı bar,
Eki süyener tawım bar», —
Dep shad bolıp qalğan eken.

Jerdiñ astında dostı bar,
Jáne aspanda dostı bar,
Shahta qalay lebiz-ıqrar,
Deyip paraz etken eken.

Patshalıqtıñ paytaxtı bar,
Sarayda altın taxtı bar,
Shah wâdesi qalay bolar,
Sarayğa jol alğan eken.

Shâhâr eken minarlangan,
Hâr qâdemde para alğan,
Pul berip dârwarzamanga,
Zorga ishke kirgen eken.

Ullı shâhâr tırtım edi,
Heshkim «xosh keldiñ» demedi,
Ya jıllı söylep, kûlmedi,
Shopan hayran bolğan eken.

Onnan-bunnan sorastırdı,
Ya sol ma shâhâr târtibi,

Sebebin bildi aqırı,
Garrı patsha ölgen eken.

Xalıqtıñ júregın suwlatıp,
Jazıqsız jurttı shuwlatıp,
Jawızlıgın ulğaytıp,
Ulı taxtqa mingen eken.

Jâbir körgen baratugın,
«Dad» dep süren salatugın,
Patsha âdil beretugın,
Datqa jayğa bargan eken.

Zâhâr shashıp ızğarlangan,
Otır eken patsha ağzam,
Shopangâ túsip nâzeri,
Shamırqanıp ketken eken.

«Qalay júrek etip keldi,
Shopan-sayaq teñim be edi,
Qarızdarsañ degeni me?», —
Dep zalım shamlangan eken.

Ishi anıñ qara edi:
«Pashshaplar, beri kel, — dedi, —
Bunı aparıp ildir, — dedi, —
Qayıtp kórmey», — degen eken.

Tayin boldı jallatları,
Shopandı bokterip aldı,
Shar maydanga jol aldı,
Anda dar qurılğan eken.

Köz-köreki nahaqlıqtan,
Jaqsılıqqa jamanlıqtan,
Sesti shıgıp shırqırğan,
Shopan zar jılağan eken.

Jerdin astında tıshqanlar,
Jerdin üstinde torğaylar,
Bul hâdiysten tawıp xabar,
Alaburqan bolğan eken.

Hindlerdin qudayı Shiva,
Ol hûkimdar barlıgma,
Jâniwarlar etip nala,
Shivağa jalbargan eken.

«Mehir nurındı shash, — dedi, —
Âdillik jolın ash, — dedi, —
Qutaymasın nâkâs», — dedi, —
Bâri bozlap turğan eken.

Shiva jerge nâzer saldı,
Kördi ullı shañ-tozañdı —
Ózi jaratqan dūnyam
Tanıy almay qalğan eken.

Men gözzal yaratqan dünya —
Ne boldı onıñ jamalına? —
Qay jerin düzetpek dârkâr? —
Shiva hayran bolğan eken.

Jer astında jâniwarlar,
Jer üstinde qanatlılar,
«Dad-biydad» dep qudayına,
Qol uzatıp turğan eken.

Kördi ol qurılğan dardı,
Dar astında ol shopandı —
Hadallıqtıñ altın taji,
Töbesinde turğan eken.

Kördi patshamıñ sarayın --
Esken zulımlıq samalı...
Birden pāhim āylep bārin,
Shiva qarar alğan eken.

Qāhārli nāzerin saldı —
Saray ornınan qozğaldı,
Bir demde külge aynaldı,
Kül kökke suwırılğan eken.

Tıp-tıypıl saraydın ornı,
Buzıldı zulımlıq torı,

Xalıq kördi — hayran boldı,
Tāwbe qılıp turgan eken.

Shiva jāne nāzer saldı —
Shopannıñ basında tajı,
Xalıqtıñ kózine ap-anıq,
Aydın-rāwshan bolğan eken.

Bul isler tegin is emes,
Quda biler — bende bilmes,
Bul altın taj eles emes,
Haq buyırığı degen eken.

«Bizge ādil hūkimdardı,
Qudamız Shiva tañladı», —
Ulken-kishi, jası-garrı,
Bul nıshandı aňan eken.

«Ādil bolsa jurt iyesi,
Biriñ eki bolar», — desip,
Sonda duyım jurt keñesip,
Māslāhātti qurgan eken.

Shopanga hāmme jūzlendi,
Moynına aq semser ildi:
«Bir jūzli bol elge, — dedi, —
Taxt múbārek», — degen eken.

«Aspannan ushqan alasar,
Qanat qaqqanı jarasar,
Patshalıqqa miyasar,
Kórdik», — desip turgan eken.

Boldı jurttıñ iqtıyarı,
Yar boldı Shiva qudayı,
Soldur — yazmıshta ıǵbalı,
Shopan patsha bolǵan eken.

Qalıǵı edi niyetleri,
Bul eldiñ dāwleti keldi,
Kökten tilegenin berdi,
Shahı ādil bolǵan eken.

Bul tāǵdırdıñ sharma-sharı,
Aydıñ on besi qarañǵı,
On besi jaqtı boladı,
Sol rāwayat bolǵan eken.

Jaqsılıq et — dāryaǵa tasla,
Quday isiñdi oñǵarsa,
Dāwlet qusı basqa qonar,
Degen naqıl qalǵan eken.

TUWILĠAN KÜN

Nurjáhân tórtke tolganda,
Tuwılğan kúni bolganda —

Sawğa berdi atası,
Sawğa berdi apası.

Ertenine azanda,
Uyqısınan tura sala:

«Apa, — dedi Nurjáhân, —
Keshe uyqılap qalıppan,

Búgin jáne qaytaldan
Tuwılğan bolsam bola ma?»

QALÍP QOYDÍ BAQSHADA

— Dinara, sen baqshada
Qanday taqmaq yadladıń?
Zeyni ilgir qızım, dep,
Tárbiyashıń maqtadı.

— Apa, óziń qızıqsań,
Men sharshağan adamman.
Ol yadlagan taqmagım,
Qalıp qoydı baqshada.

AQ HÁM QARA TUT

— Ata, tut áperin, — dedi Gúlperi,
Atası bir uwıs tut jıynap berdi.

— Yaq, yaq, aq tut emes, qara tut berin!
— Haw, qızım, atızda barı usı edi.

Qara tut tikpeppiz, endi tigemiz,
Eki jıl ótedi — qara tut jeymiz.

— Qarağa boyap ber aq tuttı onda,
Aq emes, qara tut mazalı mağan.

QARA KÓZ

«Qarakózim», — deydi apam,
Men aynağa qarap kórdim —
Qara emes kózim meniñ,
Qara emes qaramıqtay.

Men bāribir quwanaman,
«Qara kózim» dese apam.

MULTFILM KÓRIP ATÍRGANDA

Qoyan júdá aqıllı —
Qasqırdı dım sharshattı.
Túsinbeymen qasqırdı —

Nege quwa beredi,
Bul aqıllı qoyandı?

Ketse boyma togaydan,
Izlep ańqaw qoyandı?

JAWÍN

— Apa, apa, anañ qara,
Suw aǵıp atır aspannan.
Kim bultlardıń ústine,
Sheleklep suw apargan?

QARAMÍQ

Mıń qara kóz qarap turadı —
Bir putanıń shaqalarınan.

Mıń qara kóz ilip aladı —
Ne tuwralı meniń oylarım,

Bárin hawa tolqınlarında
Juldızlarga xat etip jollar.

HÁRIPLER

Men apamnıń qulaǵına,
Sıbırlaǵan sözlerimdi,
Aq qaǵazga háripler menen,
Jazıwǵa da boladı eken.

QULPİNAY

Qulpınay ekti atası,
Jap-jasıl boldı atızı.

Bir kúni shıqtı agarıp,
Erteñine qızardı.

Birim-birim úzip jep,
Mâz-mayram boldı Shahsânem.

BADÍYANÍ KIM SÍNDÍRDÍ?

Jumıstan kelgen anası,
Shıja-pıja bolıp qaldı.
— Kim sındırdı badıyanı?
Jayrap atır qıyıqları.

Badıya ushın urıspayman,
Tas bolsın-aw, sığan nârese.
Qorqaman ayagıñızğa,
Qıyığı kirip jürmeşe?!

Rasul ayttı: Rasında,
Men edim onı sındırğan.
Biraq Zuhra âjapam,
Jıynağan goy, onı shala.

Jaqsılap sıpırğanında,
Qalmas edi qıyıqları.
Siz bilmey qalar ediniz,
Badiya sınıp qalğanın.

TAZALIQ

Gülparshının qolına qara --
Tırnaqları alıngan, taza.
Sonday bolsa barlıq balalar
«Bes» qoyadı «tazalıq» Gúlzar.

MIYASAR

Muzqaymaqtın qagazın,
Kim kóshege taslasa —
Tergep onday balanı,
Aqıl berer Miyasar.

«Kóshe — bizim kóshemiz,
Ózlerimiz jüremiz,
Nege taza bolmaydı,
Jasap turgan jerimiz?»

Miyasarlار kóp bolsa —
Taza bolar qalamız.
Zawıq berer hár kóshe,
Onda jürsek shad bolamız.

ATAMNIN BAĞI

Atamnın tikken bağı —
Bağlardın sarası.
Tiliñdi úyiredi,
Almurtı, alması.

Hâr tübinde mehri bar,
Hâr miywede — ıqlası.
Atamnın tikken bağı —
Áwladına miyrası.

MEN SÚWRET SALAMAN

Men súwret salaman —
Ol anamnın súwreti.

Kózleri oyshań,
Mehriyban anamnın súwreti.

Ózin emes, bárha meni oylağan,
Ádiwli anamnın súwreti.

Ol birde nan jawıp atırsa,
Birde mağan kúlip turadı.

Kúni-túni hâr qıymılımdı,
Kórip tursın ya kórmey tursın,
Anajanım baqlap turadı.

ARZIWBECTİN SAWDASI

Tört jasar Arziwbek dúkanga bardı,
Peshtaqtadan moynın sozıp qaradı.

«Magan qıtıq berin», — dep dúkánshıǵa,
Qısımlaǵan pulın uzattı oǵan.

«Qıtıq degen zat joq, — dedi dúkánshı,
Apan qatıq al, dep jibergen shıǵar?»

«Magan qıtıq kerek, — dedi Arziwbek,
Qatıqtı Qállıgúl apa beredi».

«Haw, balam, dúkanda qıtıq bolmaydı,
Apan seni erkeletip qıtıqlaydı».

Arziwbek Vitrinaga qatıp únildi,
Hám birden «bar go!» dep baqırıp jiberdi.

«Qıtıq — mine!» — dedi qurttı kórsetip,
Qádimgi aq qurttı kúnge keptirgen.

Dúkánshı bir qutı qurt alıp berdi,
Usılay Arziwbektin sawdası pittı.

JAPÍRAQLARDA SHÍQ TAMSHÍLARI

Japíraqlarda shıq tamshıları —
Hârbiri nur shashıp turadı.

Japíraqlarda shıq tamshıları —
Közleriñdi quwandıradı.

Japíraqlarda shıq tamshıları —
Hâbirinen quyash qaraydı.

BÂHÂR JAWINI

Jâne jawın jawdı — bâhâr jawını,
Âtirap-dalanı kökke bóledi.
Jaña bûrtik jargan bağ shomıladı,
Hâr shaqası kökten bâhâr aladı.

Jâne jawm jawdı — aspan menen jer,
Ünsiz til tabısar öz sâwbetinde.
Aspanmñ jerge aytar qupıyası bar,
Jerdiñ de aspangâ aytar sırı bar.

KITAP HÂM PİSHÍQ

Atam mağan kitap berdi,
Ashıp kórmey men om
Oynawğa ketip qaldım.

Bir zamannan aynalıp kelsem —
Pışığım ünilip otırğan eken,
Kitaptağı öz süwretine.

AY MENEN SÖYLESIW

Bult artına jasırınğan ay,
Aytshı neden uyalğanındı?

Mennen bürkep aldın jüzindı?
Ne hâdiyse boldı sebebi?

Ya bir ayıp qılıp qoydın ba?
Hesh qısınba — aytıp ber mağan.

Men jaymayman seniñ sıırındı —
Bilgim kelip tur-aw, shımındı.

ATAM MENEN APAM

— On bes künü qarañğı aydın,
Jaqtı bolar on bes künü bar.

Sabırlı bol, — der mağan atam.

— Kim ne qılsa — özine qılar,
Begligindi joytıwshı bolma,
Keshirimli bol, — deydi apam.

INTERNET

Internet — bul tört tärepiñnen
Keñ dúnyaga ashıq aynalar.
Men dúnyanı köre alaman,
Hâm özimdi kórsete alaman —
Mıñ-mıñlağan adamlarğa,
Dúnyanın tört tärepindegi,
Hâm de dúnya tanıydı meni.

BILIM JOLÍ

Men sonday bir joldı izledim,
Men izledim sonday usıldı —
Bul men kelgen jaqtı dúnyanın,
Qatpar-qatpar barlıq sırları,
Tússe edi bir bet qağazğa,
Hâm jayılp tursa aldımda.
— Sen izlegen bul joldıñ atı —
Bilim jolı, — dedi ustazım.
Men bul jolda sharshaw bilmeymen,
Umtılaman keleshegame.

ERTEKLER HÂM BÜGINGI TURMÍS

Ertektegi waqıyalar —
Ótirik emes,
Hâm jalğan emes.

Ertektegi waqıyalar —
Babalardıñ ásirler boyı
Arzıwları hám ümitleri.

Toqımasa bul erteklerdi,
Burın ótken babalarımız —
Bolmas edi búgingi turmıs:

Ushar gilem — samolyot boldı,
Al, sıyqırlı júzik — Internet...

Erteklerde hikmet kóp bilseñ,
Keleshekke baslaydı seni.

PÍSHÍQLARÍM

Meniñ eki pıshıgım bar:
Biri — sarı, biri — qara.

Eki basqa minezleri —
Birewi — sum, biri — sada.

QULÍŃA BAHA

Jaman deme,
Tirsegi tirsegine qağısqan qulındı —
Erteñ usı qulın qanazat bolıp,
Jel menen jarısıp báygige túsip,
Toqsan togız attan ozıp keledi.

HÚJDAN

Uyqıń pútin bolıwı ushın —
Qolıń taza bolıwı kerek.
Qolıń taza bolıwı ushın —
Jolıń taza bolıwı kerek.
Jolıń taza bolıwı ushın —
Hújdamń pák bolıwı kerek.

ERTEKTI TÚSINIW

Ertektegi tırna túlkini,
Úyine miymańǵa shaqırıp,
Awzı tar gúzede awqat beredi —
Nár tatpay qaytadı túlki miymannan.

Endi túlki dostı tırnanı,
Qonaq etip kútedi úyinde —
Hám jalpaq zerende jarma beredi.

Tırna úsh-tórt shoqıp úlgermey,
Túlki palwan dás soǵadı,
Jalap-juqlap zerendegi jarmanı.

Ertektegi tırna-túlkiniń,
Bizlerge bul bergen sabǵı:
Hár nárseniń óz ádisi bar,
Hár nárseniń rabayı bar.

MAZMUNİ

Jaqsılıq et — dâryağa tasla	3
Tuwılğan kún	19
Qalıp qoydı baqshada	19
Aq hám qara tut	20
Qara kóz	20
Multfilm kórip atırğanda	20
Jawın.....	21
Qaramıq.....	21
Háripler	21
Qulpınay	22
Badıyanı kim sıındırdı?	22
Tazalıq	23
Miyasar	23
Atamnıń bağı	24
Men súwret salaman.....	24
Arzıwbektiń sawdası	25
Japıraqlarda shıq tamshıları.....	26
Báhâr jawını	26
Kitap hám pıshıq	26
Ay menen sóylesiw	27
Atam menen apam.....	27
Internet	28
Bilim jolı.....	28
Ertekler hám búgingi turmıs	28
Pıshıqlarım	29
Qulıńa baha	29
Hújdan.....	30
Ertekti túsiniw	30

G'ulnara IBRAGIMOVA

JAQSILIQ ET — D'ARYAĞA TASLA

(Kishi h'âm orta jastağı mektep oqıwshıları ushın)

«Bilim» baspası
Nókis — 2018

Redaktor *U.Yusupova*
Xudojnik *K.Reypnazarov*
Kórk.redaktorı *I.Serjanov*
Tex.redaktor *B.Turımbetov*
Operator *G.Serımbetova*

Licenziya: Al № 108, berilgen waqtı 2008-jıl 15-iyul.

Basıwğa ruqsat etilgen waqtı 4.06.2018-j. Formatı 84x108 1/32.
«Times KRKP» garniturası. Ofset baspa usılında basıldı. Kegl 14.
Kólemi 1,0 b.t. 1,68 sh'ártli b.t. 1,25 esap b.t. Nusqası 2200 dana.
Buyırtpa 3 4 6.

«Bilim» baspası, 230100. Nókis qalası.
Qaraqalpaqstan kóshesi, 9.

JSHJ «NISO POLIGRAF»ında basıp shıǵarıldı. Tashkent oblasti,
Orta Chirchik rayonu, «Oq ota» KFY, p. Mashal,
Markaz kóshesi,1.